

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שישי – דף מספר 6

בס"ד, ר"ב בטבת תשס"ח

שתי כסף

א. יחידת הלימוד השבועית

השבוע נתחיל את העיון בסוגיית שתי כסף (לט:-מ.). נפתח את הלימוד בלימוד סוגיית הגמרא ובניסיון להתחקות אחרי יסוד הדין של שתי כסף, ולאחר מכן נעבור ללמוד את הנוסחאות והפירושים השונים של הדרשה בסוגיה ולעיון בהיקף דין שתי כסף – מה הדין בשבועות הדיינין האחרות – עד אחד ושבועת השומרים.

ב. שתי כסף – מקורות ראשוניים

1. שבועות לט: "אמר רב כפירת טענה... חסר מעה פטור" (מ. אמצע העמוד, עדיף עד "מחייבו שבועה").
2. תנו את הדעת לנושאים הבאים:
  - א) מבנה הסוגיה.
  - ב) עיינו במשנה שלנו – איזה הסבר פשוט יותר במשנה – רב או שמואל? האם יש בזה פער בין החלקים השונים של המשנה?
3. עיינו בתוספתא שבועות פ"ה ה"א (מצורף).
4. עיינו במכילתא דרשב"י פרק כב פסוק ו (מצורף).
5. ירושלמי (מהדורת אקדמיה, מצורף):
  - א) שבועות פ"ו ה"א, עמ' 1361 שו' 19-30.
  - ב) שם, שו' 39-44.
6. תנו את הדעת ליסוד הסבר מחלוקת רב ושמואל – האם ניתן לזהות את הרציונל הבסיסי של כל שיטה? מה יכול להיות היסוד של הדרישה לטענה של שתי כסף ומה יכול להיות היסוד של כפירה בשתי כסף? האם מקורות א"י מסייעים בכך?
7. המושג שתי כסף מוכר גם ממקום נוסף, עיינו חגיגה פ"א מ"ב. כמו כן המושג פרוטה מוכר ממקומות נוספים. האם זה שופך אור על שתי כסף ביחס לטענה ועל פרוטה ביחס להודאה (ואולי הכפירה)?

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שישי – דף מספר 6

בס"ד, י"ב בטבת תשס"ח

- מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כב פסוק (ו) כי
לפי שמצינו שחייב בטענה חייב בהודאה מה הודאה בשוה פרוטה (ת"ל כסף) אף הטענה בשוה פרוטה
ת"ל כסף
מעה כסף דברי בית שמאי ובית הלל אומ' שתי כסף
- 5 תוספתא שבועות פרק ה (ע"פ כ"י וינה)
(א) שבועת הדיינין הטענה שתי כסף ופרוטה¹ וההודיה פרוטה מן הטענה
{ ואם אין }² ההודיה ממין הטענה { פטור }
כיצד פטור?
שתיים יש לי בידך,
10 אין (לי בידך) לך בידי אלא פרוטה,
פטור.
שתיים ופרוטה יש לי בידך,
אין לך בידי אלא פרוטה,
חייב.
15 מאה ופרוטה פטור
שתי כסף יש לי בידך,
בין שכפר על כולן בין שכפר מקצתן,
פטור.
מנה לי בידך,
20 אין לך בידי אלא חסר שתי כסף,
חייב לישבע,
חסר מעה כסף,
אין צריך לישבע.
- שבועות לט ע"ב וטיקן 140
25 "הטענה שתי כסף"
אמ' רב: כפירת טענה שתי כסף
ושמואל אמ': טענת עצמה שתי כסף, ואפי' לא כפר אלא בפרוטה ולא הודה אלא בפרוטה חייב.
- 30 ואמ' רבא: דיקא מתני' כוותיה דרב וקראי כוותיה דשמואל,
דיקא מתני' כוותיה דרב: "הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה"
ותנן: "חמש פרוט' הן ההודאה שוה פרוטה" >משנה בבא מציעא ד, ז, <, ואילו כפירת פרוט' לא קתני,
וקראי כוותיה דשמואל: "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים" - מה כלים שנים אף כסף שנים, ומה כסף דבר
חשוב אף כלים דבר חשוב, וקאמ' רחמנא "כי הוא זה".
ורב ההוא מבעי ליה להו! ר! את מקצת הטענה,
35 ושמר' כת' "הוא" וכת' "זה", דאי כפר במקצת והודה במקצת + <חייב 01>,
ורב אמ' חד להודאת מקצת הטענה וחד להודאת ממ(ו) [י] הטענ'
ושמואל, לאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה?

¹ תיבה זו חסרה בקט"ג T-S Or. 1080 13.69.

² ע"פ שאר עדי הנוסח.

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שישי – דף מספר 6

בס"ד, י"ב בטבת תשס"ח

- אלא אמ' לך! ד! ב + כסף כי אתא מעיקרא לכפירה הוא דאתא, דאם כן ניכתוב רחמנא "כי יתן איש אל רעהו כלים" ואנא אמינא מה כלים שנים אף כל שנים, "כסף" דכתב רחמנא למה לי? אם אינו עניין לטענה תניהו עניין לכפירה, 40
ושמואל, אי כת' רחמ' כלים ולא אמ' כסף הוה אמינא מה כלים שנים אף (כסף)! (כל)! שני' אבל דבר חשוב לא בענן, קמלן כסף
- תנן:
שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור, 45
מאי טעמ' ? לאו משום דחסרה לה טענה, ותיובתא דשמואל?
אמ' לך שמואל: מי סברת שוה קתני? דווקא קתני, מה שהודה לו לא טענו ומה שטענו לא הודה לו.
אי הכי, אימ' סיפא:
שתי כסף ופרוטה יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב, 50
אי אמרת בשלמא שוה, משום הכי חייב, אלא אי אמרת דווקא, אמאי חייב? מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו?
מידי הוא טע' אלא לשמואל,
האמ' רב נחמ' אמ' שמואל טענו חייבין ושעורי' והודה לו באחד מהן חייב,
הכי נמי מסתברא דקתני סיפא ליטרא זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור <משנה שבועות ו, ג>
(אלא) אי אמרת בשלמא דווקא, משום הכי פטור, 55
אלא אי אמרת שוה, אמאי פטור? ליטרא טובא הוי!
אלא מדסי' דווקא, רישא נמי דווקא.
לימא תיהוי תיובת' דרב?
אמ' לך רב: כולה מתנית' שוה,
וליטרא שני (מ ע"א), 60
תדע ד?ק?תני סיפא: דינר זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוטה חייב שכל מין מטבע אחד <משנה שבועות ו, ג>,
אי אמרת בשלמא שוה, משום הכי חייב,
אלא אי אמרת דווקא, אמאי חייב?
א"ר אלעזר בטוענו דינר מטבעות, 65
וקמ"ל פרוטה בכלל מטבע איתה.
דיקא נמי דקתני שכל מין מטבע אחד <משנה שבועות ו, ג>
ורב, שהכל דין מטבע אחד.
ור' אלעזר מדסיפא כשמואל מתרץ רישא נמי כשמואל סבירא ליה?
לא, סיפא דווקא, דקתני שהכל מין מטבע אחד <משנה שבועות ו, ג>,
רישא אי כרב אי כשמואל
- ת"ש:
דינר זהב! ו! הוב יש לי בידך, 75
אין לך בידי אלא דינר כסף,
חייב.
טעמ' דאמ' ליה זהב? זו?הוב, הא סתמא שוה?
אמ' רב אידרי: הכי קאמ': כל האומר דינר זהב כאילו אומ' זהב זהו' דמי.
- תני ר' חייא לסיועי לרב:
סלע יש לי בידך, {אלא}
<אין 01> לך בידי אלא סלע חסר שתי כסף, 80
חייב

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שישי – דף מספר 6

בס"ד, י"ב בטבת תשס"ח

- חסר מעה,
פטור. 85
- אמ' רב יהודה אמ' שמואל:
לא שנו אלא בטענת מלוה והודאת לווה,
אבל בטענת מלוה והעדאת [ע?ד?] אחד,
אפי' לא כפר אלא כפרו' [ו]לא הוד' אלא בפרוט' חייב,
מאי טעמ'?
דאמ' קרא 'לא יקום עד אחד באי'ש? [לכל עון ולכל חטא',
(לכל)] לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה,
ותני' כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבוע' 90
- תלמוד ירושלמי מסכת שבועות פרק ו דף לו טור ד / מ"ו 95
- מחלפה שיטתין דבית שמאי, תמן אמר כסף דינר והכא אמר כסף מעה.
מחלפה שיטתין דבית הלל, תמן אמר כסף פרוטה והכא אמר כסף תרין מעין.
רבי יעקב בר אחא בשם רבי חנינה:
בית שמאי אומרים מתחילת מכירת העבריה, מה תחילה מכירתה בדינר אף קידושיה בדינר,
ובית הלל למידין מסוף גירועיה, מה סוף גירועיה בפרוטה אף קידושיה בפרוטה.
ומה טעמא דבית שמאי?
"ויצאה חנם אין כסף".
וכי אין אנו יודעין שאין כסף? מה תלמוד לומר "כסף"?
מיכן שנמכרת יותר מכסף. וכמה היא יותר מכסף? דינר.
או כסף – פרוטה, יותר מכסף שתי פרוטות?
סוף מטבע כסף מעה.
ותהא מעה?
רבי אבין בשם ר' יודה בר פזי שאם ביקשה למיגרע מגרעת מעה בכל שנה ויוצאה.
ותגרע בפרוטה?
אמר רבי אבין: הגע עצמך שאם ביקשה ליגרע מתחילת השנה הששית, מה תחילת השנה הששית גירועיה
בפרוטה אף קידושיה בפרוטה.
אלא תחילת גירועיה מעה וסוף גירועיה בפרוטה.
ומה טעמא דבית הלל? ממה שסוף גירועיה בפרוטה, את יודע שקידושיה בפרוטה.
הגע עצמך שאם נשתייר שם שוה פרוטה שמא אינה מגרעתו ויוצא? כשם שסוף גירועיה בפרוטה כך קידושיה
בפרוטה. 100
- מחלפה שיטתהון דבית הלל "כי יתן איש אל רעהו וגו'"
אם ללמד שאין בית דין נזקקין לפחות משהו פרוטה, כבר כתיב "לאשמה בה" פרט לפחות מפרוטה,
מיכן שיש כאן יותר מכסף.
וכמה הוא? שתי מעין.
או כסף פרוט' יתר מכסף ב' פרוטות?
סוף מטבע כסף מעה.
ותהא מעה או כלים?
מה כלי' ב' אף כסף ב'.
מה מקיימין דבית שמאי "או כלים"?
כהדא דתני רבי נתן "או כלים" להביא כלי חרס.
שמואל אמר: טענו שני מחטין והודה לו באחת מהן חייב.
אמר רבי חנינא והן שיהו יפות שתי פרוטות, שיהא הטענה פרוטה וההודייה פרוטה. 105

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

שבועות פרק שישי – דף מספר 6

בס"ד, י"ב בטבת תשס"ח

אתיא כבית שמאי דלא ילפי "כסף מכלים", ברם כבית הלל דילפי כסף מכלים, מה כלים שנים אף כסף שנים, ודכוותה, מה כסף שתי מעין אף כלים שתי מעין.

... 130

וההודייה שוה פרוטה
רבי יוחנן אמר הטוען לחבירו טענת גנב אינו חייב עד שיודה מקצת וכל חברוי פליגינן עלוי
מה מקיימין כל חברוי "כי הוא זה" ?
בטוענו ממון.

135

אם בטוענו ממון בדא "ישלם שנים לרעהו" ועירובי פרשיות יש כאן,
א"ר זירא: אינו חייב עד שיהא בכפירה שתי כסף חוץ מההודייה, אתיא כחברוי דר' יוחנן